

İHYA

İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi
International Journal of Islamic Studies

BİR İLM-İ KIRÂAT İCÂZETNÂMESİ: MEHMET RÜŞTÜ ÂŞIKKUTLU'NUN ÖĞRENCİSİ SAFVAN ÇAKIROĞLU'NA VERDİĞİ İCÂZETNÂME

A QIRAAH SCIENCE AUTHORIZATION: VESTED OF MEHMET RUSTU ASIKKUTLU
TO ITS STUDENT SAFVAN CAKIROGLU

Yaşar AKASLAN

Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü,
Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı
yakaslan55@gmail.com, orcid.org/0000-0003-0715-9295

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7513523>

Geliş Tarihi / Received: 05 Ağustos 2022 / 05 Augusts 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 26 Eylül 2022 / 26 September 2022

Yayın Tarihi / Published: 20 Ocak 2023 / 20 January 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Ocak – Bahar 2023/ January-Spring 2023

Cilt / Volume: 9, Sayı / Issue: 1, Sayfa / Pages: 439-461.

Cite as / Atıf: Akaslan, Yaşar. “Bir İlm-i Kirâat İcâzetnâmesi: Mehmet Rüştü Âşikkutlu'nun Öğrencisi Safvan Çakıroğlu'na Verdiği İcâzetnâme” [A Qiraah Science Authorization: Vested of Mehmet Rüştü Asikkutlu to Its Student Safvan Cakiroglu]”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi- İhya International Journal of Islamic Studies, 9/1 (Ocak/January 2023), 439-461.

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

OpenAIRE **TR**İZİN **OPEN** ACCESS

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihya>

Öz

İslâm eğitim-öğretim geleneğinde, ders müfredâtını ya da belli bir içeriğe tekabül eden kitabı tamamlayan öğrenciye, hocası tarafından verilen icâzetnâme daima ehemmiyet arz etmiştir. Kırâat ilminde oldukça önemsenen icâzet müessesesi, Müslümanların 14 asrı aşkın bir zamandır bu sahaya yönelttiği ilginin bariz göstergesidir. Allah Rasûlü'nden (sav) itibaren, Kur'ân'ın telaffuz boyutunun herhangi bir değişikliğe uğramaksızın kimler vasıtasıyla nakledildiğini gösteren bu yazılı tarihî belgeler, bir fem-i muhsinden, Kur'ân-ı Kerim'in fonetik boyutunun korunması suretiyle tâlim edilerek alındığının kanıtıdır. Zira bu alanda, kırâati hocasından bizzat ahzetzemeyen kimsenin kırâat ilmini vermesine itibar edilmez. Bu çerçevede ülkemizin son dönemde yetiştirdiği önemli kırâat üstadlarından Safvan Çakiroğlu (ö. 2014), pek çok kurrâ hâfız yetiştirerek onlara icâzet vermiştir. Vefatının ardından birçok öğrencisi, Çakiroğlu'nun kırâat tedris yöntemini kendisinden tahsil ettiği şekliyle sonrakilere nakletmiş, hâlihazırda aynı usûl ile bu eğitimi sürdürmektedir. Bu durum, Çakiroğlu'nun icâzetnâmesinin incelenmeyi hak ettiğini göstermekte olup bir gelenek oluşturması itibarıyla da elinizdeki çalışmanın çıkış noktasını teşkil etmektedir. Makalede, bir altyapı olması sadedinde kırâat ilmi açısından icâzet geleneğine temas edilip Çakiroğlu'nun icâzetnâmesinin metni ve tercümesine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İcâzet, Kur'ân-ı Kerim, kırâat, eğitim-öğretim, Safvan Çakiroğlu.

Abstract

In the Islamic education tradition, the proficiency authorization given by the teacher is always important to the student who completes the curriculum or specific book. The authorization tradition, which is very important in the qiraah discipline, is a sign of interest of Muslims in this branch that has been going on for more than fourteen centuries. These written historical documents showing that the reading dimension of the Qur'an was transferred from the Prophet through no change, are proof of substantially the phonetic dimension of the Qur'an was taken from education by preserving it. Because, in this discipline, it is not respected that anyone who does not learn from the master himself personally gives the science of qiraah. In this framework, Safvan Cakiroglu, one of the important trainers of our country, has given many students a certificate of authorization. After his death, many of his students carry out their teaching activities as taught by Cakiroglu. This shows that Cakiroglu's authorization deserves to be examined. As it constitutes a tradition, it constitutes the starting point of the work you have. In our study, the tradition of authority in terms of infrastructure will be mentioned and the text and translation of Cakiroglu's authorization will be included.

Keywords: Authorization, Qur'an, qiraah, education, Safvan Cakiroglu.

Extended Abstract

In the Islamic education tradition, the proficiency authorization given by the teacher is always important to the student who completes the curriculum or specific book. The authorization tradition, which is very important in the qiraah discipline, is an important indicator of the interest of Muslims in this branch that has been going on for more than fourteen centuries. These written historical documents showing that the reading dimension of the Qur'an was transferred from the Prophet through no change, are proof of the fact that the phonetic dimension of the Qur'an was taken from education by preserving it. Because, in this discipline, it is not respected that anyone who does not learn from the master himself personally gives the science of qiraah. In this framework, Safvan Cakiroglu, one of the important trainers of our country, has given many students a certificate of authorization. After his death, many of his students carry out their teaching activities as taught by Cakiroglu.

Safvan Cakiroglu was born in 1940 in Maraşlı village of Çaykara district of Trabzon. He started hafiz at the age of seven, went to Yeniköy with his father, who was appointed as an imam-hatip in Yeniköy village of Haymana district of Ankara, and completed the rest of his hafiz there in 1949 when he was nine years old. Between 1951-1952 he took proofreading and drill lessons from Mehmet Rüstü Asıkkutlu in Ugurlu (Çifaruksa) town of Of district. To teach the prayers of prayers starting from Subhanake and the whole 30th juz starting from Surah An-Nâs; Then, he read the whole of the Qur'an with the methods of "tahqeeq", "tadweer" and "hadr", with the method of presenting to Asıkkutlu.

Cakiroglu started his first official job in Ankara in 1965 as a Qur'an course instructor at the Presidency of Religious Affairs. After a while, he transferred to the imam-hatip staff. In 1968, while he was on duty at Ankara İç Cebeci Mosque, he went to Of with the assignment of DIB, and received his license from Mehmet Rüstü Asıkkutlu by taking taqreeb-tayyibe lessons. He completed this process in a short time like four months and again by staying at Aşıkkutlu's house. Those who received the science of recitation from Aşıkkutlu in the mentioned period taught this science in different regions of Turkey. DIB asked Aşıkkutlu to determine the names of the students to whom he had given recitation permit, and to send them to the institution. Thereupon, Aşıkkutlu announced the eleven names he had determined, and the Presidency of Religious Affairs opened recitation courses in eleven different places of Turkey under the leadership of these names. One of these names was Cakiroglu, who returned to Ankara. Thus, in 1969, Cakiroglu was assigned to give recitation lessons to the personnel of the institution at the "Qiraat Specialization Course" organized by the Presidency of Religious Affairs in Ankara. At the end of the 1.5 year period, Cakiroglu gave the certificate of recitation to twenty people who successfully completed the course.

Cakiroglu gave recitation lessons five days a week, in periods of 3-4 years. In each period, many kurra hafiz graduated from memory by giving permission. Cakiroglu, who has a considerable place in the eyes of the Qur'an teachers living in Turkey in the recent period, officially graduated six semesters of students in the aşere-taqreeb-tayyibe course and granted eighty five courses of memory. Many times, he gave proofreading lessons to numerous colleagues in in-service training courses organized by DIB. After working as an imam and preacher for forty five years and two months in central mosques such as Ankara Koyunpazarı, Kücukesat Dörtöyl, İç Cebeci, Kücukesat Merkez, Balaban, Zincirli and Hacı Bayram-ı Veli, he was appointed as the Chief Orator of Hacı Bayram-ı Veli Mosque, where he spent nineteen years has retired.

Cakiroglu is a person who stands out with his modesty and simplicity as well as his scientific qualities. Because he did not like to be praised, he did not want to be in the foreground, he almost ignored the compliments made to him. While reading the Qur'an, he would meticulously vocalize the letters one by one and give each letter its due. In addition, despite the non-tuned reading, the effective reading; It left a pleasant echo in the ears and hearts of the listeners. He often stated that the reader should stand in a dignified manner while reading. During the recitation of the Qur'an, as he stood almost without moving and only moved his lips, what he recited could only be understood when his mouth was looked at.

Cakiroglu's ijazetname is similar to other qiraat ijazetname in terms of being a qiraat ijazetname. In this context, Aşikkutlu wrote and gave a place to hadiths about the Qur'an and its teaching after the praise, praise and salvele in the ijazetname he gave to Cakiroglu. Then he quoted his own isnad, from whom to which book he read. He mentioned the names in the isnad one by one, declaring that his student Cakiroglu included them in the next circle. According to this, the last link of the chain is Cakiroglu; the beginning is Allah (cc) who revealed the Qur'an. Ijazetname came to an end with the advice and prayers of Aşikkutlu.

Giriş

Sözlükte “su akıtmak, helal kılmak, izin vermek, geçerli kılmak, onaylamak, ruhsat, şehâdetnâme”¹ gibi anlamlara gelen “icâzet”, günümüzde “yetki, lisans ve patent” mukabilinde kullanılan bir kelimedir. İslâm eğitim-öğretim geleneğinde ise “hocanın; bir sahaya ait müfredât, belirli bir kitap ya da ders hususunda öğrencisine verdiği izin”² olarak tanımlanabilir. Kavram itibarıyla ilk kez “rivâyete sözlü ya da yazılı izin vermek, rivâyet hakkını devretmek” manasında hadis alanında kullanılmıştır. Kaynaklara göre İmam Şâfiî'nin (ö. 204/820), öğrencisi Rebi' b. Süleymân Murâdî'ye (ö. 270/884) *er-Risâle*'sinden³ üç cüzlük bir nüshanın istinsâhına dair 265/879 senesinde bizzat verdiği icâzet bu uygulamanın ilki olarak görülür.⁴ Gelenekte, müfredâtı ikmâl eden talebeye hocası tarafından verilen bu müsade “icâzet”; verilen evrak “icâzetnâme”; icâzeti veren hoca “mücîz”; hocasından bu izni alan talebe de “mücâz” olarak adlandırılır.

Kırâat terminolojisinde ise icâzet, “Kur'ân kelimelerinin usûlüne uygun bir tarzda telaffuz edilmesi bakımından kârîde bulunması gereken niteliklerin mevcudiyetini belirten yazılı yeterlilik belgesi” manasında kullanılır. Bu özelliklerin varlığının şifâhen ifadesi “şefehî (şefevî) icâzet” olup Kur'ân'ın tamamını ya da bir kısmını “fem-i muhsin”⁵ olarak nitelendirilen bir üstâda okumak (arz) ve ondan dinlemek (semâ) suretiyle kırâat imamlarından birinin kırâatine ya da birden fazla kırâate göre okumada yeterli seviyeye gelmekle elde edilir.⁶ Kırâat ilminde oldukça önem arz eden icâzet müessesesi, Müslümanların on dört asrı aşkın süredir bu sahaya yönelik ilgisini gösterir mahiyettedir.

¹ Muhammed b. Mükerrrem b. Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, (Beyrut: Dâru Sâdır, ts.), “cvz” md.; Ebû Nasr İsmail b. Hammâd Cevherî, *es-Sihâh: Tâcü'l-lügâ ve sıhâhü'l-'Arabiyye*, thk. Ahmed Abdülğafûr Attâr (Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyin, 1990), “cvz” md.; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993), 2/19.

² Cemil Akpınar, “İcâzet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/393-394.

³ İmam Şâfiî'nin kaleme aldığı ve fıkıh usûlü hakkında günümüze ulaşmış ilk eserdir.

⁴ Akpınar, “İcâzet”, 21/393.

⁵ Kur'ân-ı Kerim tedrisinde “fem-i muhsin” unsurunun ehemmiyeti konusunda bk. Mustafa Kılıç, “İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur'ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2014), 77-80.

⁶ Mehmet Ali Sarı, “İcâzet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/400.

Bu münasebetle icâzetnâmelerin, ilk muallimi olan Hz. Peygamber'den (sav) bugüne kadarki sürecinde, Kur'ân'ın telaffuz boyutunun hiçbir değişikliğe uğramadan kimler vasıtasıyla nakledildiğini gösteren yazılı birer tarihî belge niteliği taşıması, onu muhafaza konusunda gösterilen hassasiyetin bir tezahürü olarak da ifade edilebilir. Nitekim icâzetnâme sahibinin, isnâd aracılığıyla arada bir kopukluk bulunmaksızın Rasûlullah (sav) ile bağlantısı ancak bu yolla ispatlanabilir. Kur'ân kelimelerinin telaffuz keyfiyetinin, Rasûlullah (sav) tarafından bizzat gerçekleştirilmesi ya da okunanları onaylaması yoluyla şekillenmesi, böylece gelecek nesillere intikal etmesi bir eğitim-öğretim sürecini gerektirmiştir. Kırâatlerin, "takip edilmesi gereken bir sünnet" oluşu,⁷ aynı zamanda Müslümanların, Kur'ân lafızlarının korunması konusundaki titizliği kırâat ilmini kendisine önemli ölçüde mesai harcanan bir alan kılmış ve icâzet müessesesini zarurî olarak gündeme getirmiştir.

Bilindiği üzere ahzedilen kırâatin, kırâat imam ya da râvîlerinden biri yoluyla⁸ sened zincirinde bir kopukluk olmaksızın Allah Rasûlü'ne (sav) ulaşması esastır. Hâl böyle olunca kırâat ilmi bir fem-i muhsinden, Kur'ân'ın fonetik yönü korunarak ancak bir eğitim süreciyle elde edilebilir. Kırâat ilminde, rivâyetlerin nakli konusunda, yazılı metinden ziyade hafızalarda muhafaza edilenlere itibar edildiğinden⁹ diğer disiplinlerden farklı olarak lafzın edâ keyfiyeti, bir başka deyişle telaffuz boyutu kırâat ilmi açısından daima ön planda olmuştur. Bu bakımdan yapısı ve tahsili itibarıyla kırâat ilminin sahanın uzmanından (fem-i muhsin) alınması zarurî görülür. Bu bağlamda İbnü'l-Cezerî (ö. 833/1429), kırâati üstâdından bizzat ahzermeyen kimsenin rivâyette bulunamayacağını dile getirir¹⁰ ve içinde yer aldığı silsileyi örnek vererek Hz. Peygamber (sav) ile kendi arasında 14 râvînin bulunduğunu söyler.¹¹ Kastallânî (ö. 923/1517) de kırâatini Allah Rasûlü'ne (sav) ulaştırın isnâd halkasındaki isimleri belirterek söz konusu sayının kendisi için 15 olduğunu ifade eder.¹²

İcâzetnâmelerde bulunan şahıs ve eser adları silsile şeklinde uzun uzadıya sarahaten zikredilir. Bunun nedeni, söz konusu ilmin kaynağının ve mevsûkiyetinin tespit

⁷ Ebû Bekir b. Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a fi'l-kırâât*, thk. Şevkî Dayf (Kahire: Dâru'l-Me'ârif, 1972), 50; Ebû Amr Osman b. Saîd Dâni, *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırâati's-seb'i'l-meşhûre*, thk. Muhammed Sadûk Cezâirî (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2005), 1/38; Ebû Şâme Makdisî, *Mürşidü'l-vecîz*, thk. Tayyar Altıkulaç (Beyrut: Dâru Sâdır, 1975), 170.

⁸ İbnü'l-Cezerî'nin kırâat imam ve râvîlerinin güvenilirlikleri hususundaki sözleri için bk. Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kırâati'l-aşr*, thk. Ali Muhammed Dabbâ' (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 1/6.

⁹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/6.

¹⁰ Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-mukriin ve mürşidü't-tâlibin*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1980), 3.

¹¹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/193-194.

¹² Ebû'l-Abbâs Şihâbüddîn Kastallânî, *Letâifü'l-işârât li funûni'l-kırâât*, thk. Âmir Seyyid Osman-Abdüssabûr Şâhin (Kahire: Meclisü'l-'alâ li ş-Şuûni'l-İslâmiyye Lecnetü'l-İhyâi't-Türâsi'l-İslâmî, 1972), 174-176.

edilmesidir.¹³ Kırâat icâzetlerindeki sened zincirinde bulunan kimselerin rivâyet ettikleri okuyuşların, sadece semâ yöntemiyle değil, bizzat fem-i muhsin bir hocanın/şeyhülkurrânın ağzından müşâfehe ile, usûlüne muvafık şekilde tâlim edilerek alınması gerektiği hususunda Dimyâtî'nin (ö. 1117/1705) dile getirdiği şu ifadeler oldukça dikkat çekicidir: “Kırâat ilminde mukrî, kırâatleri bilen ve onları hocaların ağzından tâlim yoluyla öğrenip nakleden kimsedir. Böyle biri, kırâat ilmine dair bir kitabı ezberlese bile o kitabı silsile yoluyla okuyan farklı hocadan bizzat okumamışsa, söz konusu kitabın içeriğini başka bir kimseye okutmasına izin verilmez. Zira kırâat ilminde birtakım mevzular vardır ki bunlar bizzat hocadan işitilerek ve tâlim yoluyla (müşâfehe) öğrenilebilir, bu sayede maharet kazanılabilir.”¹⁴

Bu bölümde, öncelikle Safvan Çakiroğlu'nun hayatına¹⁵ temas edilecek, ardından Mehmet Rüştü Âşikkutlu'dan (ö. 1980)¹⁶ aldığı icâzetnâmenin metni ve tercümesine yer verilecektir.

1. Safvan Çakiroğlu'nun Hayatı

Safvan Çakiroğlu, Trabzon'un Çaykara ilçesine bağlı Maraşlı Köyü'nde 1940 yılında doğmuştur. Annesinin ismi Fadime, babasının ise İbrahim'dir. Çakiroğlu, Kur'ân hıfzına 7 yaşındayken başlamış, Ankara'nın Haymana ilçesinin Yeniköy köyüne imam-hatip olarak atanan babasıyla birlikte Yeniköy'e gitmiş ve hâfızlığının kalan kısmını orada, 1949 senesinde 9 yaşındayken ikmâl etmiştir. 1951-1952 yıllarında (1,5 yıl) Of ilçesinin Uğurlu (Çıfaruksa) beldesinde Mehmet Rüştü Âşikkutlu'dan tashîh-i hurûf dersleri almıştır. Namaz duâları ile 30. cüzün tamamını tâlim ile; ardından “tahkîk”, “tedvîr” ve “hadır” usûlleriyle Kur'ân'ın tümünü Âşikkutlu'ya okumuştur.

¹³ Hüseyin Atay, *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1983), 114.

¹⁴ Ahmed b. Muhammed Bennâ Dimyâtî, *İthâfu fuzalâi'l-beşer bi'l-kirâati'l-erba'ate 'aşer*, thk. Şa'bân Muhammed İsmail (Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1987), 1/67-68.

¹⁵ Safvan Çakiroğlu'na dair bilgi ve gözlemlerin kaynağı, onun öğrencisi ve aynı zamanda bu çalışmanın yazarıdır.

¹⁶ Mehmet Rüştü Âşikkutlu'nun *Şerh ve Hâşiyeli Tayyibe* isimli eserinin ilk sayfasında yer alan “Muhtasar Terceme-i Hâlim” başlığı taşıyan kendi kaleminden özgeçmişi şu şekildedir: “1901 yılında Of ilçesinin Uğurlu Beldesi'nde (Çıfaruksa köyünde) doğdum. Kur'ân-ı Kerîm ezberimi köyümdeki fâil muhterem hâfız üstâdlarımdan ikmâl ettim. İlk tahsilimi, 40 yıl maârifte hizmet eden babam Ahmet Cemâleddin Efendi Âşikkutlu'dan yaptım. Arapça tahsilimi, yedi yılını yaz ve kış fasılasız devam ederek fâzil muhterem üstâd Tâhir Efendi Çalıkzâde'den; iki yılını da İstanbul dersiâmlarından Hacı Dursun Efendi kıymetli üstâdımızdan yaptım. Son iki yıl tahsilimi, Dâru'l-Hilâfe Medresesi programları ıslah edilerek bu programlar gereğince tedrisat yapmalarına resmen müsaade edilen medreselerine imtihanla dördüncü sınıftan kaydedildim. Beşinci sınıf derslerini ikmâl ederek altıncı sınıfa geçtim. (Bu husustaki belgemin aslı Diyanet İşleri'ndeki dosyama gönderilmiştir.) Altıncı sınıfta medreseler lağvedildi. Bundan sonra bir müddet daha adı geçen üstâd muhterem Dursun Efendi Güven'den meâni, akâid, usûl-ı fıkıh, tefsir gibi derslerden husûsî okudum. Ba'dehû İstanbul'a giderek Hacı Hâfız Hamdi Şükrü ve yeğeni Hâfız İsmail Hakkı Bayrı ve Hâfız Ahmet Hamdi Varnalızâde kıymetli havâce efendilerimizden aşere, takrib, tayyibe derslerini ikmâl ettim. (İkmâlden maksat dereceme göre öğrendim.) Bu öğrendiklerimle 1932 yılından 1944 yılına kadar imamlık, vâizlik ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın müsadeseyle de fahrî Kur'ân öğreticiliği yapageldim. Evvela Cenâb-ı Hak ve tekaddes hazretlerinden sonra da din kardeşlerimden kusurlarımızın affını dilerim.”

Babası, tâlim okuması üzere onu Âşikkutlu'ya götürdüğünde Çakıroğlu henüz 11 yaşındadır. Âşikkutlu'nun hanımı, eşinden ders alan öğrenci grubunun içinde yaşça en küçüğü olması hasebiyle Çakıroğlu'nu "Bu genç benim evladım olsun!" diyerek söz konusu 1,5 yıllık zaman zarfında evinde misafir olarak ağırlamıştır. Sürecin sonunda köyüne dönen Çakıroğlu, farklı hocalardan dinî ilimler tahsil etmiştir. Bu çerçevede 1953-1954 yıllarında Ahmet Zengin'den sarf ve nahiv; 1959-1962 yılları arasında ise dönemin Çaykara Müftüsü Hanecizâde Yusuf Bilgin Efendi'den sarf, nahiv, mantık ve kelâm ilimlerini okumuştur. Yaklaşan askerlik döneminden önce dersleri yoğunlaştırarak bitirme ricasına, hocası Yusuf Efendi'nin sıcak bakmaması üzerine Çakıroğlu akâid, usûl-ı fıkıh, tefsir ve Arapça ilimlerini Hüseyin Akdoğan'dan ikmâl ederek icâzetini almıştır. 1964'te askerlik görevini yerine getirdikten sonra daha önce de ders almış olduğu Yusuf Efendi'den kırâat-ı aşere okumuştur. Üstâdı, Bakara Sûresini tamamlamadan konuyu çok iyi kavraması dolayısıyla Çakıroğlu'na kırâat-ı aşere icâzeti vermiştir.

Çakıroğlu 1965 yılında, Ankara'da ilk resmî vazifesine Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Kur'ân kursu öğreticisi olarak başlamıştır. Kısa süre sonra imam-hatip kadrosuna geçiş yapmıştır. 1968 senesinde *İç Cebeci Camii*'nde (Ankara) görevliyken DİB'in görevlendirmesiyle Of'a (Trabzon) giderek Âşikkutlu'dan takrib-tayyibe ilimlerini tahsil ederek icâzet almıştır. Dört ay gibi kısa bir zamanda ve yine Âşikkutlu'nun evinde kalarak bu süreci tamamlamıştır. Aynı zamanda kendisinden Arapça ve kırâat-ı aşere okuduğu Yusuf Efendi de talebe olarak Çakıroğlu'nun ders arkadaşı olmuştur.

Söz konusu süreçte kırâat ilmini Âşikkutlu'dan tahsil edenler Türkiye'nin farklı bölgelerinde bu ilmi okutmuşlardır. DİB, Âşikkutlu'dan, kırâat icâzeti verdiği öğrencileri arasından aşere ilmini okutabilecek isimleri belirleyerek kuruma göndermesini istemiştir. Bunun üzerine Âşikkutlu, belirlediği 11 ismi bildirmiş ve söz konusu isimler riyâsetinde Türkiye'nin 11 farklı bölgesinde kırâat-ı aşere kursu açılmıştır. Bahse konu simâlardan birisi de Ankara'ya dönen Çakıroğlu olmuştur. Böylece 1969'da Çakıroğlu, DİB tarafından Ankara'da düzenlenen "Kırâat İhtisas Kursu"nda kurum personeline kırâat-ı aşere dersleri vermek üzere görevlendirilmiştir. Çakıroğlu, 1,5 yıllık sürecin nihayetinde kursu başarıyla tamamlayan 20 kişiye kırâat-ı aşere icâzeti vermiştir. İlhan Tok, Hicâbi Öcalan, Rafet Çakır, Ömer Kabakçı başta olmak üzere dönemin Ankara'daki önemli Kur'ân okuyucuları bu isimler arasındadır. Çakıroğlu 1988 yılına kadarki süreçte Ankara'da, hem kırâat ilmini okutmuş hem de tashîh-i hurûf dersleri vermiştir.

Çakıroğlu 1988 senesinde Ankara Müftülüğü'nün görevlendirmesiyle yıllarca ara vermeksizin sürececek olan "Aşere-Takrib-Tayyibe Kursu"nu açmıştır.¹⁷ Bu çerçevede

¹⁷ Bu sürecin nasıl başladığını, Ankara Hacı Bayram-ı Veli Camii emekli İmam-Hatiplerinden, Çakıroğlu'nun hem görev arkadaşı hem de öğrencisi Abdulkadir Şehitoğlu şöyle dile getirir: "İstanbul Haseki Eğitim Merkezi'ne Abdurrahman Gürses Hocaefendi'nin yanına kırâat ilmini okumak üzere gitmek arzusundaydım. Dönemin Altındağ Müftüsü merhum Mehmet Zeki Arslan (ö. 2007) müsaade

Ulus semtinde, “Ehl-i Kur’ân Yetiştirme ve Yaşatma Derneği” ismiyle dernek kurularak bir apartman dairesi kiralanmış, bir yıl boyunca dersler burada yapılmıştır. Akabinde Hacı Bayram-ı Veli Camii müştemilatında yer alan bir odaya taşınarak eğitime bu odada devam edilmiştir. Ders yapacakları müsait mekânları bile olmayan kursiyerler hem Çakıroğlu’nun babasının hem de kendisinin sağlık sorunlarını da ihtiva eden beş yıllık zorlu bir sürecin nihayetinde kursu başarıyla tamamlayarak 1993 yılında icâzetlerini almışlardır.

Çakıroğlu, hafta içi her gün, 3-4 yıllık periyotlarla verdiği kırâat dersleriyle birçok kurrâ hâfıza icâzet vererek onları mezun etmiştir. Son dönemde ülkemizdeki ehl-i Kurân nazarında hatırı sayılır bir mevkiye sahip bulunan Çakıroğlu, resmî olarak aşere-takrîb-tayyibe kursunda 6 dönem öğrenci okutarak 85 hâfıza icâzet vermiştir. Birçok kez de DİB’in tertip ettiği hizmet içi eğitim kurslarında sayısız meslektaşına tashîh-i hurûf dersleri vermiştir. Ankara *Koyunpazarı, Küçükesat Dörtyol Camii, İç Cebeci, Küçükesat Merkez Camii, Balaban Camii, Zincirli Camii* ve *Hacı Bayram-ı Veli Camii* gibi merkezî camilerde 45 sene 2 ay imam-hatiplik vazifesi icrâ ettikten sonra 2005 yılında, 19 yılını geçirdiği Hacı Bayram-ı Veli Camii Başımam-Hatipliğinden emekli olmuştur.

Yaşadığı müddetçe ilm-i kırâat okutmak için Cenâb-ı Hakk’a söz verdiğini sık sık ifade eden ve bu ilimle meşgul olmayı hayatının gayesi gören Çakıroğlu, hayatı boyunca çevresinde daima itibar görmüştür. 45 yıllık görev sürecinde, mensubu olduğu Diyanet İşleri Başkanlığı’nın idarecileri ve birlikte vazife yaptığı mesai arkadaşlarıyla münasebetlerinde saygılı, vazifeli yaptığı camilerdeki görevlerinde disiplinli, hassasiyet ve sorumluluk sahibi olmasıyla temâyüz etmiştir. 1969 yılında başladığı, özellikle 1988’den sonra aralıksız devam ettiği şeyhülkurrâlık görevini tarifsiz bir gayretle sürdüren Çakıroğlu, 24 Aralık 2014 (Çarşamba)¹⁸ tarihinde 74 yaşındayken dâr-ı bekâya irtihal etmiştir. Cenaze merâsimi; ülkemizin seçkin Kur’ân üstâdları, Çakıroğlu’nun öğrencileri, devlet erkânı ve halkın katılımıyla büyük bir kalabalık eşliğinde gerçekleşmiştir. Cenaze namazı, 19 yıl görev yaptığı Hacı Bayram-ı Veli Camii’nde 25 Aralık 2014 Perşembe günü öğle namazının ardından, dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez tarafından kıldırılmış; naaşı Ankara Karşıyaka Mezarlığı’na defnedilerek ebediyet hayatına uğurlanmıştır.

Çakıroğlu, yaşadığı dönemde, şeyhülkurrâ niteliğiyle Ankara’nın en mühim ismidir. Her ne kadar Trabzon’da doğup yetişmişse de ilmî faaliyetlerini Ankara’da

etmedi. Bana, bu faaliyeti Ankara’da yürütebilecek kimse olup olmadığını sordu. Ben de Safvan Çakıroğlu Hoca’nın olduğunu, ancak ilm-i kırâati okutup okutmayacağını bilmediğimi söyledim. Mehmet Zeki Hoca, Safvan Hoca’yı çağırıp bu işi yapıp yapamayacağını sormuş. O da olumlu cevap vererek kırâat ilmini okutabileceğini söylemiş. Vakit kaybetmeden dönemin Ankara Müftüsü merhum Hasan Şakir Sancaktar (ö. 2012) ile istişâre neticesinde ilk resmî kursu açıp Safvan Çakıroğlu Hoca’yı da kursa hoca olarak tayin ettiler.” Abdülkadir Şehitoğlu ile 30 Mart 2017 tarihinde yapılan mülakattan.

¹⁸ Çakıroğlu, yeni bir döneme veya bir kitaba çarşamba günleri başlardı. Tevafuk olarak vefatı da bir çarşamba günü gerçekleşmiştir.

yürütmüştür. İlmî açıdan oldukça donanımlı kırâat ilmi icâzeti, Mısır tarîkinin¹⁹ Şeyh Atâullah mesleği üzeredir. Herhangi bir eser telif etmemiştir. İbnü'l-Cezerî'nin *et-Temhîd fî 'ilmi't-tecvîd* isimli eserini Türkçeye çevirse de bu çalışma yayımlanmamıştır. Yazılı eserinin bulunmaması, Çakıroğlu'nun imam-hatiplik göreviyle beraber yürüttüğü eğitim-öğretim faaliyetlerinin yoğunluğuyla açıklanabilir. Zira o, talebe yetiştirmeyi temel gaye edinmiştir. Mevcut şartların zorluğu içerisinde yetiştirdiği yüzlerce öğrenci, onun ardında bıraktığı eserler olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda sayısız öğrenciye tâlim okutan Çakıroğlu 85 “aşere-takrîb-tayyibe” icâzeti verdiği kurrâ hâfız yetiştirmiştir. Ayrıca yalnızca “aşere” okuttuğu 20 hâfıza da kırâat-ı aşere icâzeti vermiştir.

Belirlenen takvim ve programlara sadık kalarak tedris faaliyetlerini büyük titizlik ve ciddiyetle sürdüren Çakıroğlu'nun, kırâat ilmini kendinden sonraki nesile ulaştırma noktasında vazifesini ifâ ederken ciddi bir mesuliyet hissiyle hareket ettiği gözlenmiştir. Kursu günün çok erken vakitlerinde öğrencilerden önce gelerek derse hazırlık yapması ve benzeri rutinleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. Ayrıca derslerden bunaldığını ya da rehâvete girdiğini hissettiği kursiyerleri ikaz ederek sorumluluklarını şu ifadelerle hatırlatması da bu kapsamda zikre değerdir: “Arkadaşlar! Siz, kırâat ilmini tahsil için başkalarının hakkına girdiniz. Belki onlar, bu işi sizden daha iyi yapacak ve daha fazla sahipleneceklerdi. Ancak siz, yaptığımız kursa giriş sınavlarında, onlardan önde geldiniz ve ‘Bu emanete bizler sahip çıkacağız!’ dediniz. Bizi de kendinize şahit tutunuz. Sözüünüzde durmazsanız hem hakkına girdikleriniz hem de bu ilmi size intikal ettirenler, ayrıca Hz. Kur’ân sizden hakkını alır.”

Öğrencilerinin derslerini ve devamını takip eden Çakıroğlu, ders konusunda son derece ciddi ve dakik olduğundan öğrenciden de aynı hassasiyeti beklemiştir. Yıllarca süren önemli sağlık sorunlarından dolayı sık sık hastaneye gitmesi gerekmesine rağmen hastane işlerini hep dersin dışındaki zamana denk getirmiştir. Bu itibarla eğer derse gelmemişse onun muhakkak hastanede olduğu biliniyordu. Uzun yıllar böbrek hastalığından muzdarip olan Çakıroğlu, 6 saatlik periyotlarla günde 4 kez diyalize girmiş, bu işlemi teneffüslere denk düşürerek derslerini asla aksatmamıştır. Diyaliz için hastane süreci başladığında ise haftada üç gün hastanede bulunmak suretiyle diyalize girmiş, hastane çıkışı evine uğramak veya istirahat etmek yerine derse gitmiştir.

Çakıroğlu, ilmî nitelikleri yanında tevazu ve sadeliği ile de tanınan bir şahsiyettir. Zira methedilmekten hoşlanmaz, ön planda olmayı istemez, şahsına yapılan iltifatı âdeta duymazdan gelirdi. Kendisine iltifat edildiğinde hayranlık duyduğu üstâdi Âşikkutlu'yu işaret ederek “Siz onu tanısaydınız çok severdiniz. Benim hocam; çok kibar, sabırlı, halim-selim, nazik biriydi; hiç kimseyi kırmaz ve incitmezdi.” demek suretiyle mevzuyu değiştirirdi. Derse dair kursiyerlerin ihtilaf ettikleri bir husus olduğunda, ilgili konuya

¹⁹ Mısır tarîki için bk. Recep Koyuncu, *Kırâat İlmî Takrîb Usûlü*, (İstanbul: Hacıveviszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları, 2021), 83-84.

vâkıf olmasına rağmen kaynak göstermeksizin konuşmazdı. Bu gibi durumlarda tebessümle “lazım kitap” ifadesi meşhurdu. İlmî meselelerde kaynak vermeksizin konuşan kimselere itibar etmeyen Çakıroğlu bu bağlamda “Kaynaklarımı çürütecek kaynağınız varsa getirin. Bir bakalım. Yanlışsa biz de kendimizi düzeltiriz.” derdi. Ders esnasında, kafasına konuya ilişkin bir mevzu takıldığında onu derhal araştırır, öğrenciyi aydınlatmadan diğer konuya geçmezdi. Gerek ders ile ilgili gerekse diğer hususlarda düşünceye kıymet verir ve edep çerçevesinde her meselenin konuşulabileceğini ifade ederek herkesin fikrini beyan etmesini, karşı çıkılacak bir durum varsa edebe uygun ve münasip bir şekilde itiraz edilmesini beklerdi.

Çakıroğlu, Kur’ân tilâveti icrâsında harfleri teker teker itina ile telaffuz eder, harflerin her birinin hakkını verirdi. Ayrıca makamsız okumasına rağmen tesirli olan Kur’ân okuyuşu; dinleyenlerin gönüllerinde hoş etki bırakırdı. O, tilâvet sırasında kârînin vakur bir hâlde bulunması gerektiğini sık sık dile getirirdi. Kur’ân-ı Kerim tilâveti sırasında ise âdeta kılı kıpırdamadan durması ve sadece dudaklarını hareket ettirmesi nedeniyle okudukları ancak ağzına bakıldığında anlaşılırdı.

Ömrünü kırâat ilmine ve mihraba vakfeden Çakıroğlu’nun öğrencilerine şu önemli vasiyeti kayda değerdir: “Allah’tan (cc), Cebrail (as) aracılığı ile Hz. Peygamber’e (sav), ondan da silsile yoluyla hiçbir kesintiye ve değişikliğe uğramaksızın bize intikal ettirilen ve haddimiz olmadan omuzlarımıza yüklenen bu mukaddes emaneti size tevdi ediyorum. Bu ilmin kıyamete kadar okutularak yaşatılması için onu size öğrettim ve emanet ettim. Bir harfine ya da bir harfin sıfatına zarar verirseniz vebaldesiniz. Üstlendiğiniz bu mukaddes emaneti, sizden sonrasına iletmezseniz vebaldesiniz. Sizden, bu ilmin kıyamete kadar yaşatılması hususunda emanete sahip çıkmanızı istiyorum.”²⁰

2. Safvan Çakıroğlu’nun İcâzetnâmesinin Neşri

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذى أنزل الكتاب بالحق والميزان ﴿﴾ ونزل أحسن الحديث والبيان الذى تقشعّر منه جلود أهل الخشية والايقان. والصلوة والسلام على سيدنا محمد(ﷺ) الذى بجلاله جلّ من جلّ من الأجلّة والأعيان ﴿﴾ وبجماله تزين الحور والغلمان والحينان. وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له شهادة من أنزل عليه السبع المثاني والقرآن ﴿﴾ ونشهد أن سيدنا محمدا عبده وحببيه ورسوله الذى بين فضيلة القرآن بقوله: “شفاء الجنان قراءة القرآن” ﴿﴾ صلى الله تعالى عليه وعلى آله وأصحابه وأحزابه وأتباعه وأحبابه الذين شيّدوا الإسلام بأحكام الفرقان ﴿﴾

وبعدُ فقد روى الخطيب عن أنس بن مالك رضى الله تعالى عنه أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: “أل القرآن أهل الله” ﴿﴾ وعنه عليه الصلوة والسلام: “من جمع القرآن فقد أدرجت النبوة بين كتفيه إلا أنه لا يوحى إليه” ﴿﴾

²⁰ Nuri Garbetoğlu, “Kur’ân’a Vakfedilmiş Bir Hayat: Şeyhu’l-kurrâ Safvan Çakıroğlu”, *Diyanet Aylık Dergi* 289 (2015), 73.

وقال صلى الله عليه وسلم: "من مات وهو يعلم القرآن حجت الملكة إلى قبره كما يزار البيت العتيق". وقال فيما رواه أنس رضي الله عنه أنه قال: "أفضل العبادة قراءة القرآن" ❖❖ وقال عليه الصلوة والسلام: "مثل المؤمن الذي يقرأ القرآن كمثل الأترجة ريحها طيب وطعمها طيب" ❖❖ وفي البخارى عنه صلى الله عليه وسلم: "إنّ هذا القرآن أنزل على سبعة أحرف فافروا ما تيسر منه". هذا وإن أولى ما انصرفت فيه المهمم العوالى وأجمل ما تبدلت فيه المهج الغوالى تعلّم كتاب الله تعالى وتعليمه وتفهم معنى قرائته وتفهمه. فلذلك رغب أهل العلم الأخيار واعتنى به السادات الأبرار ❖❖ منهم الامعي الأريب واللوزعي الأديب الأصيل الحسيب والرشيد النسيب الجود المتقن والقارئ المحسن خازن كلام الربانى الحافظ صفوان بن إبراهيم الجايقاراوي. وفقه الله تعالى بالنشر السرمدى إلى انقراض الدورانى بلطفه الخفي والجلي. جعله الله تعالى مقبولاً ومرغوباً كاللألى ومحبوباً في الشام واليمن (العالم الإسلامى). فإنه لما علم أنّ علم القراءات علم شريف وقرآن لطيف لا يظفر به إلا من هو في الفصاحة ماهر ولا يصل إليه إلا من هو في أفق البلاغة زاهر فبادر في تحصيله ليذخر من كنوزه بأجود الذخائر وينال من معادن رموزه بأخلص الجواهر ❖❖ حتى جاء إلي وبدأ منى تعلّم القرآن على طريق التجويد وتصحيح المخارج وتعلّم قراءة العشرة على وجه السداد ❖❖ بدأ منى بالانفراد وقرأ إلى الحزب الثانى. ثم جمع العشرة مع السبعة وختم ختما كاملاً على مضمن الشاطبية والتيسير والدرة والتحرير ❖❖ وقرأ أيضاً ختمة أخرى على مضمن الطيبة وتقريب النشر الكبير وختم ختما كاملاً ❖❖ وقرأ في أثناء هذا الختم الشريف كتاب الطيبة النشر للإمام البارع المتقن والجود المحسن وهو عمدة القراء علم الهدى شمس الدين محمد بن محمد بن يوسف الجزرى ❖❖ وختمه أيضاً ❖❖ فلما أتم هؤلاء الختمات طلب منى أن ينتظم في سلك الإسناد ليتخذ سبيلاً له لما قيل "من لا سند له كمن لا نسب له" والتمس عنى أن أجزيه بما أجاز لى المشايخ الكرام والأساتيد الفخام للإقراء لأولى الأفهام والإفادة للطالبين لوجه الله الملك العلام. وأن يجيز بذلك لمن يراه من المستعدين والأخذين من الطلبة الكرام، فأجزته بذلك طلباً لمرضات الله تعالى، ووصيته فيما قرأ علي وتلقاه منى بشرط أن لا يتخطاه ولا يخلطه بسواه ❖❖

وها أنا أذكر سندی بروايات صحيحة: فأقول قد حفظت القرآن العظيم في بلدة أوف، وذهبت إلى الإسلامبول، وبدأت تعلم القراءات العشرة عن أستاذى أستاذ الكل فريد عصره ليس له نظير بين الأقران وإلاخوان ❖❖ شعر ❖❖ "لو حلف ليأتين مثل الزمان ❖❖ حنث ولزم التحرز باللسان" ❖❖ أعنى به الحاج الحافظ أحمد شكرى أفندى السيروزى. فلما وصلت من العشرة إلى سورة الأنفال ارتحل الأستاذ إلى رحمة ربه المتعال ❖❖ عامله الله تعالى بألطافه ونفعنا بفيوضاته ❖❖ وبعد أخذت كتاب الطيبة النشر التي هي جامع القرآن وأساسها من شيخ مشايخ القراء الإمام الأول والخطيب في جامع السلطان سليم خان عليه الرحمة والغفران، أعنى به الحافظ أحمد حمدى أفندى الإسلامبولى الشهير بوارنه لى زاده يسره الله تعالى بالحسنى والزيادة ❖❖ ثم راجعت لإكمال العشرة والتقريب إلى الأستاذ الحاج الحافظ إسماعيل حقى أفندى ابن عارف السيروزى أطفه الله تعالى العلي القوي. بدأت منه من سورة الأنفال وأكملت العشرة. وبدأت منه قراءات التقريب على مضمن الطيبة والنشر الكبير وختمته بلطف الكريم الخبير ❖❖ وهو من السابقين نشرنا من جهة وجوه القراءات الأئمة. تقبل الله تعالى سعيه، وأحضره الله المقامات القدسية في الجنة، وأنا له سر قوله تعالى: "للذين أحسنوا الحسنى وزيادة" ²¹

²¹ Yûnus 10/26.

أخذت الطيبة النشر للإمام الجزرى من مشايخ القراء الخطيب والإمام الأول في جامع السلطان سليم خان أحمد حمدى أفندى الإسلامبولى الشهير بوارنه لى زاده قد سبق اسمه ❀ يسره الله تعالى بالحسنى وزيادة. وأخذ علوم القراءات كلها تحقيقا وتدويرا وحدرا وعشرة وتقريبا من خاله. قد سبقت اسمه أيضا، أعنى الحاج الحافظ أحمد شكرى أفندى السيروزى. نور الله مضجعه إلى وصوله المقام الأبدى ❀ وهو تعلم القرآن بطريق التحقيق والتدوير والحدرد من الحاج قدرى أفندى الإسلامبولى الشهير بيدى اميرلر تربه دارى. عفا عنه وعن أبويه، ربنا البارى ونفعنا بفيضه الجارى. وهو أخذ من الفاضل الكامل والعالم العامل القارى الحقيق والمجود المدقق ❀ حافظ كلام الله، المجاور في بيت الله ❀ أعنى به الحاج مصطفى أفندى المنليكى، عليه رحمة ربه الغنى الشهير بفندق حافظ. وأخذ قراءة العشرة والتقريب من شيخ مشايخ القراء فريد عصره ووحيد دهره ❀ القارئ المتقن والمجود المحسن ❀ حافظ القرآن ❀ خادم الفرقان المنتقل إلى ربه حال تلاوة القرآن ❀ أعنى به الحاج حسن أفندى الإسلامبولى ❀ الخطيب بجامع السلطان سليم خان. عامله الله تعالى بألطافه الحفية ونفعنا بفيوضاته الوفية ❀ وهو أخذ القراءات كلها عن الشيخ العالم والفاضل الكامل حافظ القرآن خادم الفرقان عليه رحمة الرحمن رئيس مشايخ القراء الإمام الأول في جامع سلطان سليم خان ❀ أعنى به الحاج إسماعيل حقى أفندى ❀ لا زال مترفها بالغفران السرمدى الشهير بيمشجى زاده ❀ عليه رحمة واسعة ❀ إنما وفق هو نشرا كثيرا في هذه البلدة بالطيبة والنشر. وبهذا كان خلفا للإمام الجزرى المؤلف للطيبة. وانتشر بسعيه في البلاد الصغير والكبير ❀ كما اشتهر المؤلف بالنشر الصغير والكبير ❀ وهو أخذ القراءات كلها عن رئيس مشايخ القراء في عصره وأحد المشاهير بإتقان التجويد في دهره ❀ الإمام الأول في جامع السلطان سليم خان عليه الرحمة والغفران المرحوم المبرور ❀ الشيخ الحافظ أحمد الحفظى أفندى الشهير بترشيحى زاده ❀ أكرمه الله تعالى بالحسنى وزيادة ❀ وهو أخذ القراءات من طريق الشاطبية والدرة والطيبة من أول القرآن إلى آخر الإسراء عن الشيخ الفاضل الكامل أحمد أفندى (بو ذات بخارى ومسلم شريفه شارحى در) المعروف بيوسف أفندى زاده ❀ يسره الله للحسنى وزيادة ❀ وهو قرأ عن رئيس مشايخ القراء في تربة سلطان أحمد خان، عليه سجال الرحمة والغفران المرحوم المبرور محمد أفندى المشتهر بين أقرانه بجاجى زاده المعلم بمكتب شيخ الإسلام محمد أسعد أفندى في قرب سلطان سليم خان عليه رحمة الرحمان ❀ وهو أخذ القراءات كلها من طريق الشاطبية والدرة والطيبة والماهر من الشيخ الحافظ الحاج محمود أفندى الإمام بجامع دولكرزاده ❀ وكذلك أخذ منه السبعة والعشرة الشيخ عطاء الله ❀ ثم أخذ القراءات من أول الكهف إلى آخر القرآن عن الشيخ الحافظ محمد العريف بشيخ جوشقون أفندى البلىنى. وهو قرأ على الشيخ محمد عطاء الله حفيد شيخ شيوخنا السيد على المنصورى النجيب ابن الحسين ❀ وهو قرأ على السيد الكامل الشيخ ولي الدين أفندى الخطيب بجامع محمود باشا ❀ وهو قرأ على الشيخ الحاج محمود أفندى. شيخ مشايخ القراء الإمام بجامع دوالكر زاده ❀ وهو قرأ طريق الشاطبية والدرة عن الشيخ الكامل حسن أفندى الإمام بجامع حواجه باشا ❀ وأخذ طريق الطيبة من أول الفاتحة إلى سورة السبأ عن الشيخ إسماعيل أفندى، ومنها إلى آخر القرآن على الشيخ حسن أفندى الشهير بطربزونى ❀ وهما أخذتا طريق الشاطبية والدرة والطيبة عن الأستاذ الأول المذكور ❀ وهو أخذ القرآن كله على رواية حفص وقراءة ابن كثير عن الشيخ محمد أفندى عن الشيخ الفاضل شعبان أفندى عن الشيخ محمد المعروف بأوليا أفندى عن الشيخ الأعرج على أفندى عن الشيخ أحمد أفندى. ثم أخذ القرآن والقراءات السبع عن الشيخ محمد المعروف بشكرى أفندى ❀ الإمام والخطيب بجامع السلطان سليمان ❀ على ما تضمنه الشاطبية ❀ والعشرة على ما تضمنه الدرّة وختم ختما كاملا ❀ وهو أخذ عن الشيخ حسين أفندى الإمام بجامع السليمانية ❀ وأخذ هو والشيخ محمد أوليا أفندى ❀ عن الشيخ الأعرج

المذكور ﴿﴾ عن الشيخ أحمد أفندي ﴿﴾ ثم بدأ الشيخ المشار إليه حسن أفندي من أول القرآن على ما تضمنه الطيبة، وختم ختمة كاملة عن شيخ القراء والمحدثين أستاذ الأساتذة ﴿﴾ الشيخ على المنصوري نزيل القسطنطينية ﴿﴾ وهو عن أئمة الهدى وأعلام الدين شيوخ مشايخ القاهرة محمد بن البقرى والسلطان المزاحي وأبو النور علي الشيراملسي (وأخذ الشيخ السلطان المزاحي عن الشيخ سيف الدين الفضالي شحاذة اليميني وأخذ محمد البقرى و الشيراملسي) ﴿﴾ عن عبد الرحمن اليميني ﴿﴾ عن والده الشيخ ﴿﴾ وأخذ هو والشيخ أحمد أفندي عن الشيخ ناصر الدين الطبلأوى عن القاضي زكريا الانصاري، وهو عن رضوان العقبي والنويري والقليلي وفخرالدين الضرير ﴿﴾ وهم عن إمام القراء والمحدثين وعمدة الحفاظ والنحويين علم الهدى شمس الدين محمد بن محمد بن يوسف الجزري ﴿﴾ نفعنا الله ببركة علومهم في الدنيا والآخرة ﴿﴾ وهو قرأ على جماعة منهم التقي الورع الصالح المتقن ﴿﴾ أبو عبد الرحمن ابن أحمد بن علي البغدادي المصري ﴿﴾ وهو قرأ على الإمام أبي عبد الله محمد بن أحمد بن عبد الخالق المصري المعروف بابن الصائغ. وهو قرأ على الشيخ أبي الحسن علي بن شجاع بن سالم العباسي المصري الشافعي صهر الشاطبي ﴿﴾ قال: ”وقرأت القرآن على ولي الله بلا مربة أبي القاسم فيره ابن خلف الشاطبي الرعيني ﴿﴾ وهو على أبي الحسن علي بن هذيل. وهو علي أبي داوود سليمان بن أبي القاسم ألاموي. وهو على إمام القراء أبي عمرو الداني. وهو أخذ عن أبي الفتح فارس بن أحمد الضرير ﴿﴾ عن عبد الباقي بن حسن المقرئ ﴿﴾ عن إبراهيم بن عمر المقرئ عن ابن بويان ﴿﴾ عن ابن الأشعث ﴿﴾ عن أبي نشيط ﴿﴾ عن قالون ﴿﴾ عن نافع المدني ﴿﴾ عن أبي جعفر يزيد بن القعقاع ﴿﴾ وعبد الله بن هرمز الأعرج ومسلم بن جندب ﴿﴾ وشيبة بن نصاح ﴿﴾ وقرأ الأعرج على ابن عباس ﴿﴾ وهو على أبي بن كعب وزيد بن ثابت رضى الله عنهم. وهما عن رسول الله صلى الله عليه وسلم ﴿﴾ وهو عن أمين الوحي جبريل عليه السلام ﴿﴾ وهو تلقى عن رب العزة جل جلاله وعظمت آلاؤه ﴿﴾

هذا ما يسره الله ذكره من الأسانيد ﴿﴾ وبقية أسانيد العشرة مبسوطه في النشر ﴿﴾ ولنذكر بعض الفوائد والوصايا ﴿﴾ منها ما أخرجه ابن السني عن أبي الدرداء رضى الله تعالى عنه أنه قال: قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم: ” من قال حين يصبح وحين يمسي ’حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم’ سبع مرات كفاه الله ما أهمه من أمر الدنيا والآخرة“ ﴿﴾ وأخرج النسائي في عمل اليوم والليلة بسنده إلى عائشة رضى الله عنها. وعن أبيها أنها قالت ” ما جلس رسول الله صلى الله عليه وسلم مجلسا ولا تلا قرأنا ولا صلى صلاة إلا ختم ذلك بكلمات. قلت ’أراك ما تجلس مجلسا ولا تتلو قرأنا ولا تصلى صلاة إلا ختمت بمجولاء الكلمات‘ ﴿﴾ قال: ’نعم‘ من قال خيرا كان طابع له على ذلك الخير ﴿﴾ ومن قال شرا كانت له كفارة ﴿﴾ سبحانك اللهم ومحمدك أستغفرك وأتوب إليك“ ﴿﴾ ومن الوصايا أن لا يطلب العلم إلا لله، وأن لا يتخذ سبيلا للأمر المنهي عنها شرعا كظهور الصيت والسمعة ﴿﴾ وأن لا يكون له في قرائته التفات إلى غير الله تعالى. فإن من عمل لغير الله تعالى او قصد غير الله خسر ما عمل وكان عمله حجة عليه ﴿﴾ وأن لا يترك نوافل العبادات في حال الصحة وحال المرض. وأن يقل من مخالطة أهل الدنيا إلا لنصيحتهم. وأن يرجو لهم ما يرجو لنفسه من التوبة وترك الدنيا والإقبال على الله تعالى ﴿﴾ وأن يدوم ذكرا للموت في غالب أوقاته. فإنه به ينتهي الرغبات في الآخرة ﴿﴾ وهذا ما يسره الله ذكره من الفوائد والوصايا ﴿﴾ وأرجو أن لا ينساني وذريتي وأحبابي من صالح دعواته في خلواته وعقيب صلواته وختما ﴿﴾ ”والله يقول الحق وهو يهدى السبيل“ ﴿﴾ ”سبحانك ربك رب العزة عما يصفون. وسلام على المرسلين. والحمد لله رب العالمين“ ﴿﴾

نحمدك يا من يسرنا إتمام هذه الختمة الشريفة بعنايته وألطافه الخفية في جامع أوغورلو من بلدة أوف ﴿﴾

في اليوم الثاني من شهر شعبان المعظم لسنة ثمان وثمانين وثلثمائة والف ١٣٨٨ من هجرة نبينا صاحب السيف وأنا
العبد الفقير إلى رحمة ربه القدير ❀ الحاج الحافظ محمد رشدي بن أحمد جمال الدين الأوفي، غفر الله له ولوالديه ولأساتيدته
ولجميع المؤمنين والمؤمنات يوم العرصات ❀

3. Safvan Çakiroğlu'nun İcâzetnâmesinin Tercümesi

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın (cc) adıyla...

Kitâbı, hakikat ve denge üzere indiren; yine yakîn ve haşyet ehlinin tüylerini ürperten en güzel söz ve beyânı nâzil eden Allah'a (cc) hamdolsun. İleri gelen yüce zâtların yüceliğinin ancak kendisiyle yücelik kazandığı; huri, gılman ve cennetlerin ancak cemâliyle süslediği efendimiz Hz. Muhammed'e (sav) salât ve selâm olsun. *Seb'u'l-mesânî*²² ve Kur'ân'ın, kendisine indirilen zâtın şهادeti gibi Allah'tan (cc) başka ilah bulunmadığına, O'nun (cc) birliğine ve şerikinin olmadığına şahitlik ederim. Yine Kur'ân'ın faziletini “Kalplerin şifası Kur'ân okumaktır.”²³ sözüyle açıklayan efendimiz Hz. Muhammed'in (sav), O'nun kulu, sevgilisi ve elçisi olduğuna şahitlik ederiz. Allahu Teâlâ'nın mağfireti; onun, ailesinin, ashâbının, taraftarlarının, ona tâbi olanların ve Kur'ân'ın hükümleriyle İslâm dinini inşâ eden sevdiklerinin üzerine olsun.

Bu girizgâhın ardından Enes b. Mâlik'ten rivâyet ettiğine göre Allah Rasûlü (sav) şu şekilde buyurmuştur: “Ehl-i Kur'ân, Allah'ın dostlarıdır.”²⁴ Yine Rasûlullah (sav) onun başka bir rivâyetinde şu ifadeler yer alır: “Kim Kur'ân'ı cem' ederse nübüvvet onun omuzlarına yüklenmiştir. Ne var ki ona vahyolunmaz.”²⁵

Allah Rasûlü (sav) bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur: “Kim Kur'ân'ı öğrettiği sırada vefat ederse; Beyt-i Atik²⁶ ziyaret edildiği gibi melekler de onun kabrini ziyaret eder.”²⁷ Enes b. Mâlik'ten nakledilen bir hadis-i şerifte Rasûlullah (sav) “İbadetlerin en

²² Rasûlullah (sav), Fâtiha Süresini “Kur'ân'ın en büyük süresi” şeklinde tavsif ettikten bu sûrenin “es-Seb'u'l-mesânî” ve kendisine verilen yüce Kur'ân olduğunu ifade etmiştir. Buhârî, “Fezâilü'l-Kur'ân”, 9; Tirmizî, “Sevâbü'l-Kur'ân”, 1. Tefsir geleneğinde Fatiha Süresiyle özdeşleşen bu terkîp, Hicr Süresinin 87. âyetinde yer alır. Kavrama ilişkin detaylı bilgi için bk. Mustafa Öztürk, “Kur'ân'da “Seb'i Mesânî” Kavramı”, *Diyanet İlmî Dergi* 38/1 (2002), 103-127; Abdülhamit Birışık, “es-Seb'u'l-Mesânî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/261-262.

²³ Kaynak eserlerde bu rivâyet Hz. Ali'nin sözü olarak da yer alır. Bk. Ebû Ali Emînüddîn (Emînü'l-İslâm) Hasen Tabersî, *Nesrû'l-leâlî*, (yy., ty.), 56.

²⁴ İbn Mâce, “Mukaddime”, 16.

²⁵ Metindeki bu rivâyeti temel hadis kaynaklarında bulamadık. Zayıf hadis kategorisinde yer alıp Abdullah b. Amr b. Âs'tan nakledilen rivâyet şu şekildedir:

من جمع القرآن فقد حمل أمراً عظيماً، لقد أدرجت النبوة بين كفيه غير أنه لا يوحى إليه فلا ينبغي لحامل القرآن أن يحمد من يحمد ولا يجهل مع من يجهل لأن القرآن في جوفه

Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyin b. Abdillâh Âcurrî, *Ahlâku hameleti'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Amr b. Abdüllatîf (Beyrut: Dârul-Kütübî'l-İlmiyye, 2002), 56.

²⁶ Kâbe'nin bir diğer ismi. Bk. Hacc 22/29, 33.

²⁷ Bu rivâyeti temel hadis kaynaklarında bulamadık. Ancak rivâyete dair bk. Alâüddîn Ali Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1993), 1/531.

faziletlisi, Kur'ân okumaktır.”²⁸ buyurmuştur. Yine Rasûlullah (sav) “Kur'ân okuyan mümin, rengi ve kokusu hoş olan turunç/portakal gibidir.”²⁹ demiştir. Buhârî’de yer alan bir rivâyette Allah Rasûlü (sav) “Bu Kur'ân, yedi harf üzere indirilmiştir. Ondan kolayınıza geleni okuyunuz!”³⁰ buyurmuştur. Bunların yanı sıra şüphesiz ki en yüksek çabaları sarfetmeye layık olan ve uğrunda değerli canların harcadığı en güzel meşgale, Allah’ın (cc) kitabının öğrenilmesi, öğretilmesi, manasının anlaşılması ve anlatılmasıdır. Bu münasebetle seçkin ilim ehli bu faaliyete ilgi göstermiş ve salih insanlar da -bu meşgaleyi- önemsemişlerdir. Onlardan biri de parlak ve kıvrak zekâlı, mâhir, terbiyeli, asil, şerefli, olgun, sağlam nesebe sahip, Kur'ân'ı tecvîd üzere okuyan, iyi bir kurrâ, rabbânî kelâmın hazinesi Hâfız Safvân b. İbrahim el-Çaykarâvî’dir. Allahu Teâlâ onu; gizli ve aşikâr lütfuyla dünya yok olana dek ilminin devamlı yayılmasına muvaffak etsin! Onu, inci gibi rağbet gören, itibar edilen ve Yemen’den Şam’a kadar İslâm âleminde sevilen bir kimse kılsın! O, kırâat ilminin şerefli bir ilim ve latif bir sanat olduğunu, ancak bu ilme fesâhatte maharetli olan ve belâğat ilminin en yüksek mertebelerinde parıldayanların ulaşabildiğini öğrenince, hazinelerinden en güzelini toplamak ve anlaşılması zor (remzî) kaynaklarından en hâlis bilgiye (cevher) ulaşmak gayesiyle onu elde etmeye girişti. Bu itibarla bana gelip Kur'ân'ı tecvîdle mahreçlerin tashîhi üzere benden öğrenmeye başladı. Doğru ve sağlam bir şekilde kırâat-ı aşereyi tahsil etti. Benden infirad (tarîki)³¹ üzerine kırâate başlayıp ikinci hizbe kadar okudu. Ardından, on ile yedi kırâati cem‘ edip eş-Şâtibiye,³² et-Teyssîr,³³

²⁸ Bu rivâyeti temel hadis kaynaklarında bulamadık. Ancak rivâyete dair bk. Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, thk. Ebû Hacer Muhammed b. Saîd Besyûnî (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990), 2/353.

²⁹ Buhârî, “Et'ime”, 30; “Fezâilü'l-Kur'ân”, 17; “Tevhîd” 36.

³⁰ Buhârî, “Fezâilü'l-Kur'ân” 5, 27; “Tevhîd” 53.

³¹ “Gidilen yol, yöntem, usûl ve metot” anlamlara gelen *tarîk* kavramının ıstilahî açıdan birçok farklı anlamı vardır. Kavrama ilişkin detaylı bilgi için bk. Yavuz Fırat, “Kırâat İlmi ve Tarîkler”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2011), 37-55.

³² *Hirzû'l-emânî ve vechü't-tehânî* ismiyle de maruf eser, Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtibî tarafından telif edilmiştir. 1173 beyitten oluşan kaside, müellifi Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtibî'ye nispetle *Şâtibiyye*; “lâm” kâfiyeli olması hasebiyle de *Kasîdetü'l-lâmiyye* olarak şöhret bulmuştur. Yedi kırâat esas alınarak kaleme alınan eser, Ebû Amr Dâni'nin *et-Teyssîr fi'l-kırâati's-seb'* adlı kitabının muhtevasının manzûm hâlidir. eş-Şâtibiyye hakkında detaylı bilgi için bk. Fatih Çollak, *Kırâat Âlimlerinden İmâm Şâtibî ve "eş-Şâtibiyye" Adlı Eseri*, (İstanbul: Özener Matbaası, 2002), 95-127; “eş-Şâtibiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/377-379; Yaşar Akaslan, *Kırâat İlminde Didaktik Şiirler*, (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2019), 105-118.

³³ *et-Teyssîr fi'l-kırâati's-seb'* isimli eser, Ebû Amr Dâni tarafından telif edilmiştir. Yedi kırâate dair kaleme alınan çalışmalar içerisinde en fazla rağbet gören eserdir. *et-Teyssîr li'htilâfi mezâhibi'l-kurrâi's-seb'a*, *et-Teyssîr li'hişî mezâhibi's-seb'a rahimehümüllahü teâlâ fi'l-kırâat*, *el-Müeyssir* gibi isimlerle de bilinmektedir. Müellifin, *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırâati's-seb'il-meşhûre* adlı kitabının muhtasarı niteliğini taşıyan *et-Teyssîr*, kendisinden sonra yazılan pek çok çalışmaya kaynaklık etmesi, özellikle eş-Şâtibiyye ve şerhlerinin temel referansı olması açısından kıymeti haizdir. *et-Teyssîr* hakkında detaylı bilgi için bk. Abdurrahman Çetin, “et-Teyssîr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41/57; Asiye Şenat Kazancı, “Endülüslü Kırâat Âlimi Dâni ve “Teyssîr”i”, *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 10 (2010): 179-186.

*Dürre*³⁴ ve *Tahbîr*³⁵ isimli eserlerin muhtevasına göre baştan sona Kur'ân'ı hatmetti. Aynı şekilde *Tayyibe*'nin³⁶ muhtevasına göre ve *Takrîb-i Neşr-i Kebîr* üzere baştan sona bir hatim daha yaptı. Bu hatm-i şerifi okuduğu esnada; eşsiz imam, Kur'ân'ı tecvîd üzere okuyan, kurrânın rehberi, doğru yolun nişânesi İmam Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Yûsuf el-Cezerî'nin -telif ettiği- *Tayyibetü'n-Neşr* isimli kitabını okudu ve bitirdi. Bu hatimleri tamamladığında, “Senedi olmayan, nesebi olmayan gibidir.” sözünden bir nasip elde etmek üzere benden isnâd silsilesine dâhil olmayı istedi. Melik-i ‘allâm olan Allah’ın (cc) rızası için; anlayış sahibi kimseleri okutabilmek, öğrencilere anlatabilmek ve böylece öğrencilerden kabiliyetli ve alabileceğini gördüklerine icâzet verebilmek üzere saygıdeğer hocaların ve büyük üstâdların bana verdikleri icâzeti ona da vermemi istedi. Ben de Allah’ın (cc) rızasını umarak böylece ona icâzet verdim ve benden okuyup aldıklarında, bunları aşmaması ve başka şeyleri de bunlara karıştırmaması hususunda ona tavsiyelerde bulundum.

Ben, şimdi sahih rivâyetlerle nakledilegelen -kendi- senedimi aktarıyorum: Kur'ân-ı Azîm'i Of beldesinde ezberledim ve -sonrasında- İstanbul'a gittim. Hocaların hocası, asrında tek, kardeş ve akranlarının arasında benzeri olmayan Hâfız Ahmed Şükrü Efendi es-Sîrozî'nin yanında kırâat-ı aşereyi tahsile başladım. << Şiir; “Zaman, onun bir benzerini geri getireceğine dair yemin etseydi, yemini yalan olurdu. Dili bundan

³⁴ *ed-Dürretü'l-mudiyye fi'l-kirâati's-selâseti'l-merdiyye*, Ebû Amr Dâni'nin yedi kırâatle ilgili oluşturduğu *et-Teysîr fi'l-kirâati's-seb'* adını taşıyan eserine İbnü'l-Cezerî tarafından ve 823/1420 yılında tekmile olarak yazılan *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kirâati'l-'aşr* isimli eserin 240 beyitten oluşan manzûm formudur. Buna göre müellifin, *ed-Dürretü'l-mudiyye*, yedi kırâati on kırâate tamamlamaya yönelik Ebû Ca'fer, Ya'kûb ve Halef b. Hişâm kırâatleriyle ilgili mensûr olarak meydana getirdiği *Tahbîru't-Teysîr*'in özetinin manzûm formudur. *ed-Dürretü'l-mudiyye*'nin de telif gayesi, sahih kırâatlerin yedi değil on olduğunu ispat etmektir. Müellif, üç kırâate ilişkin bilgileri, ezbere daha uygun hâle getirmek suretiyle kırâat öğretiminde uygulamaya koymuştur. Nitekim *ed-Dürretü'l-mudiyye*, kırâat ilmi öğretiminde metin merkezli program içinde yer alan “Şâtubiyye” tarihinde, Şâtîbî'nin *eş-Şâtubiyye*'siyle birlikte ana kaynak; “Teysîr” tarihinde yardımcı kaynak olarak kullanılır. Esere dair detaylı bilgi için bk. Akaslan, *Kirâat İlminde Didaktik Şiirler*, 124-130.

³⁵ *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kirâati'l-'aşr* isimli eser, İbnü'l-Cezerî tarafından kaleme alınan ve Ebû Amr Dâni'nin yedi kırâatle ilgili oluşturduğu *et-Teysîr fi'l-kirâati's-seb'* adını taşıyan çalışmasına tekmile olarak telif edilmiş bir çalışmadır. İbnü'l-Cezerî'nin; Ebû Ca'fer, Ya'kûb ve Halef b. Hişâm kırâatlerini esas alarak yazdığı *Tahbîru't-Teysîr*, sahih kırâatlerin yedi değil on olduğunu ispat etmek amacıyla kaleme alınmıştır (Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed İbnü'l-Cezerî, *Tahbîru't-Teysîr fi'l-kirâati'l-'aşr*, drs-thk. Ahmed Muhammed Müflih Kudât (Amman: Dâru'l-Furkân, 2000, 10-11). *Tahbîru't-Teysîr* hakkında detaylı bilgi için bk. Ali Osman Yüksel, *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 1996), 218-219.

³⁶ *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kirâati'l-'aşr*, on kırâat için kaynak olarak kabul edilen, İbnü'l-Cezerî'nin yazdığı *en-Neşr fi'l-kirâati'l-'aşr*'in özetinin yine müellif tarafından nazmedilmiş hâlidir. *Tayyibetü'n-Neşr*, müellifin ifadesiyle 799/1397 yılının Şaban ayı ortalarında tamamlanmıştır. İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibe*'yi yazma gerekçesiyle *en-Neşr*'i telif amacı aynıdır. Zira *Tayyibetü'n-Neşr*, *en-Neşr*'in özetinin manzûm formudur. Bu itibarla müellif, yedi kırâat esas alınarak yazılan *et-Teysîr* ve *eş Şâtubiyye*'de bulunmayan Ebû Ca'fer, Ya'kûb ve Halef b. Hişâm kırâatlerini, insanların Kur'ân olarak kabul etmemeleri nedeniyle telif etmiştir. (İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/54). *Tayyibetü'n-Neşr*, kırâat ilmi öğretiminde metin merkezli program içinde yer alıp “Tayyibe” adıyla bir ekole isim olmuş ve medrese programlarının ana metnini teşkil etmiştir. *Tayyibetü'n-Neşr* için ayrıntılı bilgi için bk. Yüksel, *İbn Cezerî ve Tayyibetü'n-Neşr*, 241-428; Akaslan, *Kirâat İlminde Didaktik Şiirler*, 134-146.

sakındırmak gerekir.”>> Bununla Hacı Hâfız Ahmed Şükrü Efendi es-Sîrozî’yi kastediyorum. Aşerede Enfâl Sûresine geldiğimde, hocam yüce Allah’ın (cc) rahmetine kavuştum. Allahu Teâlâ ona lütfuyla muamele eylesin! Bizi onun feyizlerinden faydalandırsın!

Bundan sonra, Kur’ân’ın kırâatlerini bünyesinde toplayan ve onun temeli olan *Tayyibetü'n-Neşr* -isimli- eserini meşâyih-i kurrânın hocasından, Sultân Selim Hân - Rahmet ve mağfîret üzerine olsun!- Camii birinci İmam-Hatibi ki Varnalızâde olarak şöhret bulan Hâfız Ahmed Hamdi Efendi el-İslâmbûlî’den -Allahu Teâlâ ona, en güzeli ziyadesiyle [cenneti ve cemâlullah] müyesser eylesin!- okudum. Ardından, aşere ve takrîbi ikmâl etmek üzere Ârif es-Sîrozî’nin oğlu Hacı Hâfız İsmail Hakkı Efendi’ye - Sonsuz yücelik ve kudret sahibi Allahu Teâlâ ona lütfuyla muamelede bulunsun!- müracaat ettim. Onun yanında Enfâl Sûresinden başlayarak aşere tarîki üzerine tamamladım. Yine onun yanında, takrîb tarîki üzerine -*Tayyibe* ve *en-Neşr-i Kebîr* eserlerinin muhtevasına göre- her şeyden haberdâr ve kerîm olan Allah’ın (cc) lütfuyla hatim yaptım. O (Hacı Hâfız İsmail Hakkı Efendi), kırâat imamlarının kırâat vücûhâtına dair eser verme bakımından önde gelenlerdendir. Allahu Teâlâ onun gayretini kabul etsin! Ona, cennette kutlu makamlar ihsan etsin ve Allah’ın (cc) “Güzel iş yapanlara (karşılık olarak) daha güzeli ve bir de fazlası vardır.”³⁷ sözünün sırrına nail eylesin!

İmam Cezerî’nin *Tayyibetü'n-Neşr*’ini, meşâyih-i kurrânın hocalarından hatip ve Sultân Selim Hân Camii birinci İmamı -ismi daha önce de geçen- Varnalızâde olarak meşhur Ahmed Hamdi Efendi el-İslâmbûlî’den ahzettim -Allahu Teâlâ ona cennet ve cemâlini müyesser kılsın!- O, kırâat ilimlerinin tümünü; (Kur’ân’ı) tahkîk, tedvîr, hadr üzere; aşere ve takrîb ilimlerini dayısından almıştır. Bu kimse, ismi daha önce de geçen Hacı Hâfız Ahmed Şükrü Efendi es-Sîrozî’dir -Allah (cc), ebedî makamına ulaşuncaya kadar kabrini nurlandırsın!-. O, Kur’ân’ı tahkîk, tedvîr ve hadr üzere Yedi Emirler Türbedârı olarak şöhret bulan Hacı Kadri Efendi el-İslâmbûlî’den öğrendi -Bârî olan Allah (cc) onu, anne-babasını affetsin ve devam eden feyzinden bizi faydalandırsın!-. O da (bu ilmi), fâzıl, kâmil, ilmiyle âmil, kârî, muhakkik, Kur’ân’ı tecvîd üzere okuyan, müdakkik, kelâmullah’ın hâfızı, beytullah’a komşu ve Fındık Hâfız olarak bilinen Hacı Mustafa Efendi el-Menlikî’den almıştır -Ğanî olan Allah’ın (cc) rahmeti üzerine olsun!-. O, aşere ve takrîb ilmini meşâyih-i kurrânın hocalarından, asrının incisi, döneminde eşsiz, kârî, mütkm, Kur’ân’ı tecvîd üzere okuyan, hâfız-ı Kur’ân, hâdim-i Furkân, Kur’ân tilâveti esnasında rabbine kavuşan Sultân Selim Hân Camii Hatibi Hacı Hasan Efendi el-İslâmbûlî’den almıştır. -Allahu Teâlâ ona gizli lütfuyla muamele eylesin ve bol feyzinden bizi faydalandırsın!-. O da bütün kırâati, ilmiyle âmil, fâzıl, kâmil ve hâfız-ı Kur’ân ve hâdim-i Furkân -Rahmân’ın rahmeti üzerine olsun!- reîs-i kurrâ, Sultân Selim Hân Camii birinci İmamı Yemişçizâde lakabıyla meşhur Hacı İsmail Hakkı Efendi’dir -Ebedî

³⁷ Yûnus 10/26.

mağfiretle müreffeh olsun!-. O, bu beldede *Tayyibe* ve *en-Neşr*'in çokça yayılmasına muvaffak olmuştur. Böylece *Tayyibe*'nin müellifi İmam Cezerî'nin halefi olmuştur. Onun sayesinde (bu ilim) büyük ve küçük beldelelere yayılmıştır. Aynı şekilde müellif (Yemişçizâde İsmail Hakkı) irili ufaklı yazmış olduğu eserlerle şöhret bulmuştur. O da tüm kırâatleri, dönemin reîs-i kurrâsı olan, yaşadığı dönemde Kur'ân'ı güzel okuyuşuyla şöhret bulan, -(Allah'ın) rahmeti ve mağfireti üzerine olsun!- Sultan Selim Hân Camii birinci İmamı merhûm ve mebrûr Turşucuzâde diye şöhret bulan Şeyh Hâfız Ahmed Hıfzî Efendi'den almıştır -Allahu Teâlâ ona cennet ve cemâlini ikram eylesin!-. O da kırâatleri, *eş-Şâtibiyye*, *Dürre* ve *Tayyibe* tarîkleri üzere Kur'ân'ın başından İsrâ Sûresinin sonuna kadar; eş-Şeyh, fâzıl, kâmil, Yûsuf Efendizâde diye tanınan Ahmed Efendi'den (Bu zât, Buhârî ve Müslim-i Şerife şârihidir) -Allah (cc) ona cennet ve cemâlini müyesser kılsın!- ahzetmiştir. O da Sultân Ahmed Hân -Allah (cc) ona af ve rahmetini yağdırsın!- türbesindeki reîs-i kurrâdan olan, akranları arasında Hacızâde diye bilinen ve Sultân Selim Hân -Allah'ın (cc) rahmeti üzerine olsun!- (Camii) yakınındaki Şeyhülislâm Mehmet Esad Efendi Mektebi'nde muallim olan, merhûm ve mebrûr Muhammed Efendi'den okumuştur. O da kırâatini, *eş-Şâtibiyye*, *Dürre*, *Tayyibe* ve *Mâhir* tarîkleri üzere Dülgerzâde Camii İmamı Şeyh Hâfız Hacı Mahmûd Efendi'den ahzetmiştir. Aynı şekilde Şeyh Atâullah da ondan seb'a ve aşere okumuştur. Ardından, Kehf Sûresinden Kur'ân'ın nihayetine kadar, Şeyh Coşkun Efendi el-Belenî şeklinde bilinen Şeyh Hâfız Muhammed'den almıştır. O da hocalarımızın hocası Seyyid Ali el-Mansûrî en-Necîb b. Hüseyin'in torunu olan Şeyh Muhammed Atâullah'tan okumuştur. O da Mahmutpaşa Camii hatibi, kâmil, Şeyh Veliyüddîn Efendi'den okumuştur. O da Dülgerzâde Camii İmamı şeyh-i meşâyih-i kurrâ Hacı Mahmûd Efendi'den okumuştur. O da *eş-Şâtibiyye* ve *Dürre* tarîki üzerine Hocapaşa Camii İmamı, kâmil, Şeyh Hasan Efendi'den okumuştur. *Tayyibe* tarîkini ise Fâtiha Sûresinin başından Sebe Sûresine kadar Şeyh İsmail Efendi'den ahzetmiştir. Sebe Sûresinden Kur'ân'ın nihayetine kadar olan kısmını da Trabzonî nâmıyla şöhret bulan Şeyh Hasan Efendi'den ahzetmiştir. O ikisi de (Trabzonî Hasan Efendi ve İsmail Efendi) *eş-Şâtibiyye*, *Dürre* ve *Tayyibe* tarîklerini ilk zikredilen üstâddan (Hocapaşa Camii İmamı Şeyh Hasan Efendi) almışlardır. O da Kur'ân'ın tamamını Hafs rivâyeti ile İbn Kesîr kırâati üzerine Şeyh Muhammed Efendi'den; o da fâzıl Şeyh Şa'bân Efendi'den; o da Evliyâ Efendi olarak maruf Şeyh Muhammed'den; o da Şeyh Topal Ali Efendi'den; o da Şeyh Ahmed Efendi'den almıştır. Sonra Kur'ân'ı ve kırâat-ı seb'ayı *Şâtibiyye* tarîki üzerine, kırâat-ı aşereyi ise (*Şâtibiyye*'ye ilaveten) *Dürre* muhtevası üzerine Şükrü Efendi olarak bilinen Sultân Süleymân Camii İmam-Hatibi Şeyh Muhammed'den tam bir hatim yaparak almıştır. O da kırâatini Süleymâniye Camii İmamı Şeyh Hüseyin Efendi'den almıştır. O (Süleymâniye Camii İmamı Şeyh Hüseyin Efendi) da Evliyâ Efendi gibi Şeyh Topal Ali Efendi'den; o da Şeyh Ahmed Efendi'den almıştır. Ardından, kendisine işaret edilen Hasan Efendi (Hocapaşa Camii İmamı) şeyhülkurrâ, şeyhülmuhaddisîn, hocaların hocası ve İstanbul'un misafir ettiği Şeyh Ali el-Mansûrî'den, Kur'ân'ın başından sonuna kadar *Tayyibe*'nin muhtevası üzerine hatim

yapmıştır. Ali el-Mansûrî de Kahire meşâyihinden, dinî ilimlerde söz sahibi Muhammed el-Bakarî, Sultân el-Mezzâhî ve Ebu'n-Nûr Ali eş-Şebrâmellisî'den ahzetmiştir. Şeyh Sultân el-Mezzâhî, Şeyh Seyfeddîn el-Fedâlî Şehâzetü'l-Yemenî'den; Muhammed el-Bakarî ve eş-Şebrâmellisî de Abdurrahman el-Yemenî'den; o da babasından ahzetmiştir. Onunla Şeyh Ahmed Efendi, Şeyh Nâsiruddîn et-Tablâvî'den; o da Kâdî Zekerriyya el-Ensârî'den; o da Rıdvân el-'Ukbî, en-Nüveyrî, el-Kalkîlî ve Fahrüddîn ed-Darîr'den almıştır. Onlar da kırâat ve hadis âlimlerinin imamı, hâfızların ve nahivcilerin dayanağı, hidayet rehberi Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Yûsuf el-Cezerî'den almıştır - Dünya ve ahirette Allah (cc) onun ilimlerinin bereketiyle bizi faydalandırsın!-. O da muttaki, mütediyyin ve işini sağlam yapan Ebû Abdirrahman b. Ahmed b. Ali el-Bağdâdî el-Mısırî'nin içinde bulunduğu bir grup âlimden okumuştur. O da İbnü's-Sâiğ nâmıyla maruf Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Abdülhâlik el-Mısırî'den okumuştur. O da eş-Şâtîbî'nin damadı olan Şeyh Ebü'l-Hasan Ali b. Şücâ' b. Sâlim el-Abbâsî el-Mısırî eş-Şâfi'î'den okumuştur. Bu zât demiştir ki: "Ben Kur'ân'ı; hiç kuşku yok ki Allah (cc) dostu, mütevazı Ebü'l-Kâsım Fîrruh b. Halef eş-Şâtîbî er-Ru'aynî'den okudum. O, Ebü'l-Hasan Ali b. Hüzeyl'den; o da Ebû Dâvûd Süleymân b. Ebu'l-Kâsım el-Emevî'den; o da imamı'l-kurrâ Ebû Amr ed-Dânî'den; o da Ebu'l-Feth Fâris b. Ahmed ed-Darîr'den almıştır. O da kurrâ Abdülbâkî b. Hasan el-Mukrî'den; o da İbrahim b. Ömer el-Mukrî'den; o da İbn Bûyân'dan; o da İbn Eş'as'dan; o da Ebû Neşî'tan; o da Kâlûn'dan; o da Nâfi' el-Medenî'den; o da Ebû Ca'fer Yezîd b. el-Ka'kâ', Abdullah b. Hüzmüz el-A'rec, Müslim b. Cündeb ve Şeybe b. Nassâh'tan; el-A'rec da İbn Abbâs'tan; o da Übey b. Kâ'b ve Zeyd b. Sâbit'ten -Allah (cc) onlardan razı olsun!-. O ikisi (Übey b. Kâ'b ve Zeyd b. Sâbit) de Rasûlullah'tan (sav); Rasûlullah (sav) da Emînü'l-vahy Cebrail'den (as); o da izzet sahibi Allah'tan (cc) almıştır.

İşte bu, Allah'ın (cc) bana müyesser kıldığı isnâddır. On kırâatin geri kalan senedleri de *en-Neşr*'de kapsamlı bir şekilde yer almaktadır. Burada bazı tavsiye ve faydalı sözlerden bahsedelim. Bunlardan biri, İbn Sünnî'nin Ebü'd-Derdâ'dan tahrir ettiği bir hadiste Allah Rasûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "Kim sabah ve akşam yedi defa 'Allah'tan başka ilah yoktur, O bize yeter, O'na tevekkül ettim, büyük arşın rabbi O'dur.' derse dünya ve ahiret işlerinde Allah (cc), o kimseye kâfidir."³⁸ Nesâî'de yer alan, gece ve gündüz amelleriyle ilgili olarak Hz. Âişe'ye -Allah (cc); ondan ve anne-babasından hoşnut olsun!- ulaşan senedle naklettiğine göre o demiştir ki "Rasûlullah (sav), girdiği meclisi, okuduğu Kur'ân'ı ve kıldığı namazı mutlaka bu kelimeler ile bitirirdi. Ben de dedim ki 'Ey Allah'ın Rasûlü! Bir mecliste bulunduğunuzda, Kur'ân okuduğunuzda veya namaz kıldığımızda mutlaka bu kelimeler ile bitirdiğinizi görüyorum.' O da 'Evet' buyurdu ve -ilave etti- 'Kim hayır sözü söyler ve O'na tâbi olursa, hayır işlemiş olur. Bir kötülük de işlemişse bu söz de ona keffaret olur. Bütün noksan sıfatlardan münezze olan

³⁸ Tirmizî, "Dua", 29; "Kıyâme", 8.

Allah'ım! Sana hamdeder, istiğfar ve tövbemi sana arz ederim.”³⁹ Şu da konumuza dair tavsiyelerdendir: İlimi, sadece Allah (cc) rızası için talep etmeli. Şer'î olarak nehyedilen, ilim ile nâm ve şöhret elde etmek gibi yollardan uzak durmalı. Kim de okumasında Allahu Teâlâ dışında bir şeye iltifat ederse, yapacağı işi Allah (cc) için yapmazsa Allah'ın (cc) rızası dışındaki bir şeye niyetlenirse hem çabasında hüsrana uğrar hem de yaptıkları onun aleyhine delil olur. İlim ehli hastalıkta ve sağlıkta nafile ibadetleri bırakmamalı. Dünya ehliyle irtibatını sınırlandırmalı. Bu irtibat için de onların yanında nasihat için bulunmalı. Kendisi için dilediği tevbe, terk-i dünya ve Allah'a (cc) yönelmek gibi dilekleri onlar için de istemeli. Zamanının büyük kısmında ölümü hatırlamaya devam etmeli. Böylelikle o, ahirete yönelmiş olur. Bu faydalı tavsiyeleri söylememi Allah (cc) kolaylaştırdı. Beni, zürriyetimi ve dostlarımı yalnız bulduğunuz sırada yaptığınız samimi dualarınızda ve namaz bitiminden sonraki dualarınızda unutmamanızı dilerim. “Allah hak olanı söyler ve doğru yola iletir.”⁴⁰ “Mutlak izzet sahibi olan rabbın, onların yakıştırdığı nitelermelerden münezzehtir. Bütün peygamberlere selam olsun. Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun.”⁴¹

Of beldesinin Uğurlu Camii'nde bu hatm-i şerifin tamamlanmasını gizli lütuf ve inayetiyle bize kolaylaştıran Allah'ım! Sana hamdederiz.

Kılıç sahibi Peygamberimizin hicretinin 1388. yılının azametli Şaban ayının ikinci günü, kadir olan Allah'ın (cc) rahmetine muhtaç fakir bir kul olan Oflu Hacı Hâfız Mehmet Rüştü b. Ahmed Cemâleddin. Allah (cc), Arasat gününde⁴² kadın ve erkek bütün müminleri, hocalarını, anne ve babalarını mağfiret eylesin!

Sonuç

Kırâat icâzetnâmeleri, Hz. Peygamber'den (sav) bugüne kadarki sürecinde, Kur'ân'ın telaffuz boyutunun herhangi bir değişime uğramadan nesilden nesile kimler vasıtasıyla nakledildiğini gösteren belgelerdir. Bu itibarla icâzetnâmeler, ilgili şahsın yeterlilik belgesi olmasının yanında birer “tarihî vesika” niteliğindedir. Kırâat icâzetnâmeleri, sened yoluyla ve râvî zincirinde ilk halkadan son halkaya kadar hiçbir kopukluk bulunmaksızın gerçekleşen bir nakil tekniğine dayanarak Kur'ân'ın muhafazası hususunda gösterilen titizliğin bir tezahürüdür. Son dönem kırâat tedris faaliyetlerini Ankara'da yürütmüş olan Safvan Çakıroğlu da bu silsilede yer almıştır. Cumhuriyet sonrası, Ankara'da kırâat ilmi çalışmalarında en önemli isim olan Çakıroğlu, çok sayıda

³⁹ Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şu'ayb Nesâî, *Sünenü'l-kübrâ*, thk. Hasen Abdülmün'im Şelebî (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 9/123.

⁴⁰ el-Ahzâb 33/4.

⁴¹ es-Sâffât 37/180-182.

⁴² Literatürde *Arasat*, kıyametin kopmasını müteakiben diriltilecek olan insanların hesaba çekilmek üzere sevkedilecekleri mekâna verilen isimdir. Kavram *Arasâtü'l-kıyâme*, *arsa-i mahşer*, *yevm-i arasât* gibi tamlamalarla hem “toplanma yeri” hem de “toplanma günü” olarak sıkça kullanılır.

kurrâ hâfız yetiştirmek suretiyle kırâat ilminin sonraki nesillere aktarılmasında önemli rol oynamıştır.

Çakıroğlu'nun icâzetnâmesi ilm-i kırâat icâzetnâmesi olması itibarıyla diğer kırâat icâzetnâmeleriyle benzerlik arz eder. Bu çerçevede Âşıkutlu bizzat kaleme alarak Çakıroğlu'na verdiği icâzetnâmede besmele, hamdele ve salveleden sonra Kur'ân ve öğretimi hakkında nakledilen bazı rivâyetlere yer vermiştir. Ardından kimden hangi kitabı okuduğuna dair detaylı malumatın bulunduğu icâzet silsilesini aktarmıştır. Silsilede yer alan isimleri, öğrencisi Çakıroğlu'nun mücâz olduğunu vurgulamak ve kendinden sonraki halkaya dâhil ettiğini ilan etmek suretiyle teker teker zikretmiştir. Buna göre zincirin son halkasında icâzet sahibi Safvan Çakıroğlu bulunurken başlangıcında Kur'ân'ı nâzil eden Allah (cc) yer almaktadır. İcâzetnâme, Âşıkutlu'nun tavsiye ve duaları ile sona ermiştir.

Kaynakça

- Âcurrî, Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyin b. Abdillâh. *Ahlâku hameleti'l-Kur'ân*. Thk. Muhammed Amr b. Abdüllatîf. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2002.
- Akaslan, Yaşar. *Kırâat İlminde Didaktik Şiirler*. Ankara: İlahiyât Yayınları, 2019.
- Akpınar, Cemil. "İcâzet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/393-400. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Âlûsî, Şehâbüddîn Mahmûd. *Rûhu'l-me'ânî fi tefsîri'l-Kur'âni'l-azîm ve's-seb'i'l-mesânî*. Beyrut: ty.
- Atay, Hüseyin. *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1983.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin. *Şu'abü'l-îmân*. Thk. Ebû Hacer Muhammed b. Saîd Besyûnî. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmail b. Hammâd. *es-Sihâh: Tâcü'l-lüğa ve sıhâhü'l-'Arabiyye*. Thk. Ahmed Abdülğafûr Attâr. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyin, 1990.
- Çetin, Abdurrahman. "et-Teysîr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 41/57. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Çollak, Fatih. *Kırâat Âlimlerinden İmâm Şâtîbî ve "eş-Şâtıbiyye" Adlı Eseri*. İstanbul: Özener Matbaası, 2002.
- Çollak, Fatih. "eş-Şâtıbiyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/377-379. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Dânî, Ebû Amr Osman b. Saîd. *Câmi'u'l-beyân fi'l-kırâati's-seb'i'l-meşhûre*. Thk. Muhammed Sadûk Cezâirî. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2005.
- Dimyâtî, Ahmed b. Muhammed Bennâ. *İthâfu fuzalâi'l-beşer bi'l-kırâati'l-erba'ate 'aşer*. Thk. Şa'bân Muhammed İsmail. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1987.
- Ebû Şâme, Makdisî. *Mürşidü'l-vecîz*. Thk. Tayyar Altıkulaç. Beyrut: Dâru Sâdır, 1975.
- Fırat, Yavuz. "Kırâat İlmi ve Tarîkler". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2011): 37-55.

- Garbetoğlu, Nuri. “Kur’ân’a Vakfedilmiş Bir Hayat: Şeyhu’l-kurrâ Safvan Çakiroğlu”. *Diyanet Aylık Dergi*. 289 (2015): 72-73.
- el-Hindî, Alâüddîn Ali Müttakî. *Kenzü’l-‘ummâl fi süneni’l-akvâl ve’l-ef‘âl*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1993.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü’l-‘Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.
- İbn Mücâhid, Ebû Bekir. *Kitâbü’s-Seb‘a fi’l-kirâât*. Thk. Şevkî Dayf. Kahire: Dâru’l-Me‘ârif, 1972.
- İbnü’l-Cezerî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed. *Müncidü’l-mukriîn ve müşşidü’t-tâlibîn*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1980.
- İbnü’l-Cezerî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed. *en-Neşr fi’l-kirââti’l-‘aşr*. Thk. Ali Muhammed Dabbâ‘. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, ts.
- İbnü’l-Cezerî, Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed. *Tahbîru’t-Teysîr fi’l-kirââti’l-‘aşr*. Drs-Thk. Ahmed Muhammed Müflih Kudât. Amman: Dâru’l-Furkân, 2000.
- Kastallânî, Ebü’l-Abbâs Şihâbüddîn. *Letâifü’l-işârât li funûni’l-kirâât*. Thk. Âmir Seyyid Osman-Abdüssabûr Şâhin. Kahire: Meclisü’l-‘alâ li’ş-Şuûni’l-İslâmiyye Lecnetü’l-İhyâi’t-Türâsi’l-İslâmî, 1972.
- Kazancı, Asiye Şenat. “Endülüslü Kirâat Âlimi Dâni ve “Teysîr”i”. *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 10 (2010): 179-186.
- Kılıç, Mustafa. “İmam-Hatip Ortaokul ve Liselerinde Kur’ân Eğitimi Üzerine Bir Araştırma”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 (2014), 69-106.
- Koyuncu, Recep. *Kirâat İlmi Takrib Usûlü*. İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları, 2021.
- Muhammed Emin Efendi. *Umdetü’l-hullân fi izâhi Zübdeti’l-‘irfân*. İstanbul: Âsitâne, ts.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şu‘ayb. *Sünenü’l-kübrâ*. Thk. Hasen Abdülmün‘im Şelebî. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 2001.
- Öztürk, Mustafa. “Kur’ân’da “Seb‘i Mesânî” Kavramı”. *Diyanet İlmi Dergi*. 38/1 (2002): 103-127.
- Pakalın, Mehmet Zekî. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993.
- Sarı, Mehmet Ali. “İcâzet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/400-401. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Süyûtî, Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahman. *el-İtkân fi ‘ulûmi’l-Kur’ân*. Thk. Şuayb Arnavut. Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 2008.
- Temel, Nihat. *Kirâat ve Tecvîd İstılahları*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2009.
- Yüksel, Ali Osman. *İbn Cezerî ve Tayyibetü’n-Neşr*. İstanbul: İFAV Yayınları, 1996.

Mehmet Rüşti Âşıkutlu'nun Safvan Çakıroğlu'na verdiği icâzetnâmenin son sayfası.